

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus
Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat De Sacramentis, & Censuris

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. VI. Quænam excusent ab incurrenda Censura?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40650

Quando vero bonum privatum, vel commune talem denunciationem postulat, ad illam tenetur; sicuti etiam quando pars instat, ut communiter docent apud Leand. disp. 7. quæst. 15.

Dubitat uterius; A quonam Iudice facienda sit denunciatio Censuræ?

Respondeo cum communi contra Ugolin., & Geminian., denunciationem censuræ in delictis omnino certis, & notoriis fieri debere ab habente ad hoc potestatem ordinariam, vel delegatam; cum denunciatio sit actus executivus censuræ pertinens ad potestatem correctivam: Quare si censura lata fuit ab homine vel per sententiam particularem, vel per statutum, denunciatio primo, & per se fieri debet ab ipso, (cum ad ipsum pertineat exequi sententiam suam) deinde ab aliis Episcopis, vel Pastoribus, si fuerint ab ipso requisiti, ex Glossa. Quod si censura lata sit a jure communi, tunc denunciatio non solum fieri potest ab Episcopo illius Diocesis, ubi patratum est delictum, ut docent Suar., Bonac., & alii cum Leand. quæst. 6., eo quod ratione delicti ibi commissi Reus factus sit quoad hoc subditus; sed etiam fieri potest a proprio Ordinario ipsius delinquentis; ut iidem docent contra Filliuc., Cornejum, & Alter.

Advertendum denique, quod supra innuimus, videlicet ante denunciationem præcedere debere sententiam declaratoriam criminis, ratione cuius lata fuit censura. Ita communiter Doctores contra Panormit., & Felin., qui putant hoc non requiri, quando crimen est ita notum, ut nullam habeat exculationem, nec ulla possit tergiversatione celari; quod tamen raro accidit, siquidem vix fieri potest, ut crimen quodcumque sit omnino inexcusabile: Quoniam vero sententia declaratoria criminis est actus judicialis,

Paris VIII.

debet consequenter illam præcedere citatio Rei, ut declaratio fieri possit cum cognitione causæ; jure enim naturali conceditur unicuique copia defensionis, antequam damnetur. Quod si citatio non præcedat, sententia non solum est injusta, sed etiam invalida, ut ipsemet Pontifex testatur Cap. 1. de Causa possessionis, & proprietatis dicens: *Nec nos contra inauditam partem possumus aliquid definire.* Ita etiam communiter Doctores, qui pariter docent, quod si Reus citatus statim compareat, crimen fateatur, & satisfactionem offerat, non possit juste denunciari, sed debeat absolvi, ut notat Leand. quæst. 10., & Suar. disp. 3. sect. 10., quandoquidem pœna medicinalis, reo correcto, non debet amplius perseverare; & multo minus debet augeri per denunciationem, per quam & ab aliis vitandus est, & coram aliis infamatur.

ARTICULUS VI.

Quanam excusent ab incurrenda Censura?

- I. Septem de causis excusari aliquis potest ab incurrenda Censura.
- II. Potest censura esse nulla ex quadruplici capite. Multipliciter etiam potest esse nulla sententia censura.
- III. Quanam injustitia causa reddat nullam sententiam censura? Quid sit appellatio, quam putas legitimam, a Iudice ut frivola repellatur?
- IV. Quandonam innocens tenetur ad vitandum scandalum se gerere ut excommunicatum? Et quando tenetur obtemperare Iudici sub censura aliquid præcipienti? Probabilius solum tenetur peccatum, & scandalum vitare.
- V. Num possit Iudex ad instantiam partis excommunicare aliquem secundum

E

dum

dum allegata, & probata Reum, si de illius innocentia certam habeat scientiam privatam?

VI. Quanam impotentia excusat ab incurrenda censura? Qui culpabiliter redditur impotens ponere, quod sub censura precipitur, ab ea non excusatur.

VII. Ignorantia invincibilis sive juris Ecclesiastici, sive facti, sive poena excusat ab incurso censura; sive ignorantia sit antecedens, sive concomitans. Num etiam excuset ab incurrenda Irregularitate? Ignorantia vincibilis quando excuset?

VIII. In dubio sive juris, sive facti regulariter a censura excusaris.

IX. Metus gravis excusat a censura, etiamsi hac feratur pro crimine prohibito lege naturali, nisi in contemptu censura metus incuteretur.

I. Septem causas ab incurso censura excusantes enumerat Escobar in summa cap. 6.; Primo censura nullitatem; Secundo injustitiam causa; Tertio hominis innocentiam; Quarto ignorantiam; Quinto impotentiam; & ad ignorantiam reducitur dubium, seu incertitudo sive juris, sive facti; Sexto metum; Septimo necessitatem. De singulis hic agendum.

II. Quæritur itaque primo; quandoam censura sit nulla?

Respondeo, Ex quadruplici capite oriri posse censura nullitatem. Primo, si nulla sit lex, ob cujus transgressionem fertur censura; Secundo, si data validitate legis, ipsa censura sententia sit nulla; Tertio, si data validitate legis, & sententia, interponatur legitima appellatio; Quarto, si interponatur consensus partis, in cujus favorem fertur censura.

Primo itaque nulla est sententia censura, seu ipsa censura, si nulla sit lex; Accessorium enim sequitur na-

turam principalis. Lex autem multipliciter potest esse nulla. Primo, ex defectu jurisdictionis, seu potestatis in legislatore; Secundo, ex defectu rei preceptæ; nam si hæc sit manifeste aut turpis, aut communi bono contraria, aut undequaque levis, tam secundum se, quam relate ad finem, lex illam præcipiens sub gravi est nulla; Quamvis si res præcepta secundum se sit levis, sed relate ad finem sit gravis, lex, & censura illi annexa sunt valida; puta, si sub excommunicatione præcipiatur, ut unusquisque restituat modicum, quod furatus est ab illo, qui propter plurima modica furta incidit in miseriam; Tertio, ex cessatione finis, aut totalis, aut præcipui ipsius legis; cessante enim tali fine cessat lex; Quarto demum, ex defectu sufficientis promulgationis, & acceptationis.

Deinde nulla est censura, atque adeo non incurritur, si nulla sit ipsa sententia censura, quæ pariter potest esse multipliciter nulla. Primo quidem, ex defectu justitiæ, ut mox explicabimus quæsit. sequent. Secundo, ex defectu jurisdictionis in ferente sententiam, vel quia non est Superior, vel quia non est iudex competens, vel quia excommunicatus, aut suspensus nominatim denunciatus, vel quia extra suam Diocesim existit, extra quam subditum suum excommunicare non potest, vel quia sententiam tulit post interpositam legitimam appellationem, vel demum quia sententiam tulit post consensum partis, in cujus favorem fertur censura, juxta ea, quæ diximus art. super. quæsit. quarto.

III. Quæritur secundo; Quandoam injustitia causa excuset ab incurrenda censura?

Respondeo, censuram non incurri ex injustitia causa, quando forma iudicii in ea ferenda non servatur, & quando injuria irrogatur reo. Potest au-

autem sententia censuræ esse nulla; Primo, ex defectu iustitiæ legalis, videlicet, quia non est servatus in ea juris ordo, seu forma substantialis, ad quam spectat monitio, citatio partis, & alia, quæ diximus art. super. Quod si sententia sit injusta per defectum ordinis juris accidentalis, non per hoc est invalida; Verbi gratia, quia monitio non fuit trina, quia censura non lata scripto cum inserta causa, &c. & in hoc sensu S. Gregorius dixit, *Sententia Pastoris siue iusta, siue injusta timenda est*; Quod refertur a Gratian. 2. quæst. 3. cap. 1. Est enim timenda, quia valida, si deficiat in accidentali ordine juris. Secundo, sententia est nulla ex defectu iustitiæ commutativæ; quia videlicet fertur cum injuria Rei; vel quia non citatus damnatur; vel quia sine causa legitima, & proportionata, quæ censuram mereatur; vel quia per delictum non sufficienter probatum in foro externo.

Ubi advertit, quod si censura sit in foro interno invalida ex defectu culpæ commissa, potest esse valida in foro externo, si culpa sit iudice probata; & ideo ad vitandum scandalum servanda est in foro exteriori. Quod si violetur, non incurritur irregularitas, ex Suar. num. 19.; quia vere censura non violatur; cum in foro interno non habeatur censura. Quamvis etiam in tali casu violator censuræ debeat se gerere ut irregularem, ad vitandum scandalum, & ut talis in iudicio damnari potest.

Adverte ulterius, quod si interponas appellationem, quam putas legitimam, & Judex repellat illam ut frivolam, & te excommunicet, non es excommunicatus in foro interno; sed pro foro externo debes te gerere ut excommunicatum, donec Judex appellationis declaret, illam appellationem fuisse legitimam. Ita Laym. part. 2. cap. 2., Avil. part. 2. cap. 5.

disp. 5. dub. 12., Pal., & alii communiter.

IV. Quaritur tertio; Quando Innocentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, Tripliciter aliquem posse esse innocentem, Primo, in utroque foro interno, & externo, seu coram Deo, & hominibus. Secundo, tantum in foro externo, seu coram hominibus, quamvis coram Deo sit nocens. Tertio, tantum in foro interno, cum in foro externo probetur nocens.

Qui primo modo est innocens, videlicet in foro externo simul, & interno, quamvis aliquando possit interdico comprehendi, non potest tamen directe ulla censura ligari; adeoque si excommunicetur, excommunicatio nulla est, nec timenda, ut communiter docent Doctores apud Pal. disp. 13. punct. 8.; quia videlicet talis censura continet errorem intolerabilem, quod scilicet arbitrio Judicis ea possit infligi sine merito causæ.

Qui vero innocens est secundo modo, videlicet in foro tantum externo, neque potest directe, & nominatim censura ligari, quamvis Judex privatim sciat ejus culpam. Ratio est, quia sententia ferens censuram est actus iudicis publici, & forensis; unde nisi culpa probetur in foro externo, sententia est nulla; Ita communiter cum Navar. ex Cap. *Cum contingat*; Potest tamen ille talis excommunicari in generali; si verbi gratia, feratur excommunicatio contra omnes, qui domum aliquam furati sunt, nisi intra mensem satisfaciant; in tali casu quilibet ex illis excommunicatur, nisi satisfaciat, etiam si in foro externo de nullo nominatim probari possit talis culpa.

Qui demum est innocens tertio modo, videlicet tantum in foro interno, debet in foro externo censuram, qua ligatur, observare; quod requiritur

ad vitandum scandalum, ut supra diximus.

Dubium tamen est; An qui in foro tantum interno est innocens, sed probatur in foro externo nocens, teneatur obedire Judici præcipienti aliquid sub censura: Verbi gratia, si præcipiat Judex sub censura Petro, ut intra mensem satisfaciatur Titio reddendo centum, quæ tamen revera non abstulit; aut si præcipiat Paulo, ut cohabitaret cum Berta, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen ille sciat propter impedimentum dirimens non esse veram uxorem?

Huic difficultati alii aliter respondent. Primo aliqui cum D. Th. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæstionum. 4. dicunt, quod tenearis obedire, quando non est intrinsece malum, sed licitum id, quod præcipitur, ut in primo casu; Quare Petrus tenetur dare Titio centum, si in foro externo probetur ea sustulisse; & nisi id fecerit, peccabit contra præceptum Superioris, & censuram incurret; quamvis possit deinde uti occulta compensatione, (ut notat Con. dubitat. 13. num. 113.) quam nullus Judex potest tibi prohibere. Non potest vero Paulus in secundo casu reddere debitum Bertæ, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen non sit propter impedimentum dirimens; Et ratio est, quia præcipitur in tali casu fornicatio, quæ est intrinsece mala.

Secundo alii cum Cajet. 2. 2. quæst. 74. ad 2. putant, Petrum non teneari in foro conscientie dare centum Titio, sed solum teneri vitare scandalum; quia in tali casu sententia Superioris est injusta, & solum est justa quoad præsumptionem; præsumptio autem non prævalet veritati; unde sententia est nulla.

Tertio putant alii cum Con. loc. cit.

num. 110. quod si Petrus non det Titio centum, peccet quidem contra legitimum præceptum Superioris, sed censuram non incurrat in foro interno, quia Judex non intendit punire censuram tuam inobedientiam, nisi ex suppositione, quod nolis reddere, quod debes.

Equidem censo secundam sententiam probabiliorē, videlicet hujusmodi innocentem teneri duntaxat peccatum, & scandalum vitare; Unde Paulus non potest reddere debitum Bertæ, & si excommunicetur, gerere se debet ut excommunicatum duntaxat coram iis, qui nesciunt ejus innocentiam ad scandalum vitandum: Petrus vero si potest citra scandalum non dare Titio centum, non tenetur dare, & si non det cum scandalo, peccabit contra charitatem peccato scandali, non contra obedientiam; unde excommunicationem in foro interno non incurret.

Dubium est secundo; An quando Judex cognoscit privata scientia innocentiam Petri, qui secundum allegata, & probata est reus, possit illum ad instantiam partis excommunicare?

Respondeo, D. Th. 2. 2. quæst. 77. cum Thomistis communiter asserere, quod possit Judex etiam punire pena mortis illum, quem scit scientia privata esse innocentem; si tamen secundum allegata, & probata penam illam mereatur; quia Judex condemnat ut persona publica; & ideo dirigi solum debet a notitia publica. Hanc tamen doctrinam cæteroqui probabilem rejiciunt Less. lib. 2. cap. 29. dub. 10., Sà, Filliuc., Bonac., Lug. de justitia disp. 37. sect. 14.; quia directe occidere innocentem est intrinsece malum; in casu autem nostro directe occideretur innocens; nam quando constat de innocentia hominis, uti scientia publica ad illam con-

condemnandum, est uti potius errore, quam scientia.

Verum Less., Bonac., Laym. docent, tam in causis civilibus, quam in criminalibus minoribus posse uti scientia publica iudicem contra eum, quem scit notitia privata esse innocentem; quia Respublica habet potestatem in bona suorum Civium, quando bonum publicum id requirit; ut accidit in casu nostro, ne forma publicorum iudiciorum cum scandalo evertatur.

Equidem censeo cum Con. dub. 113., quod iudex teneatur saltem ex charitate liberare se, quantum potest, ab onere condemnandi innocentem, & efficere, ut veritas elucescat. Quod si nequeat, distinguendum est; nam vel id, quod ad instantiam partis præcipiendum est sub censura, potest licite poni; (ut in primo illo casu licite potest Petrus dare Titio centum, quamvis illa ipse non sit furatus) vel non potest licite poni; (ut in secundo casu non potest licite Paulus reddere debitum Bertæ, si constet de impedimento dirimente). Si primum, potest iudex Petro, qui secundum allegata, & probata est fur, præcipere sub censura, ut det Titio centum, etiamsi privata scientia cognoscat illum esse innocentem; quia potest Respublica, ne evertatur forma iudiciorum, tollere centum Petro innocenti, & dare Titio; Si secundum, non potest iudex præcipere Paulo, ut reddat debitum Bertæ, si privata scientia cognoscat dari impedimentum dirimens; quia in nullo casu potest præcipi malum intrinsece malum, sicut est in casu nostro fornicatio; Et propter eandem rationem non potest damnare pœnamortis, quem notitia privata cognoscat innocentem, cum occidere innocentem sit intrinsece malum.

Quod diximus de Iudice, dicendum

pariter de publice denunciante sententiam excommunicationis. Etenim in primo illo casu, qui cognoscat Petrum esse innocentem, & secundum allegata, & probata est fur, potest in bonum Reipublicæ denunciare sententiam excommunicationis in Petrum non dantem Titio centum, & sic compellere Petrum ad danda centum; siquidem non compelleret ad aliquod intrinsece malum: Econtra in secundo casu qui scit notitia privata dari impedimentum dirimens matrimonium inter Paulum, & Bertam, non potest denunciare publice excommunicationem contra Paulum non cohabitantem, & non reddentem debitum Bertæ; quia tali denunciazione compelleret Paulum ad id, quod est intrinsece malum.

Quæritur quarto; Quanam impotentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, illam impotentiam sive physicam, sive moralem ponendi opus præceptum sub censura, quæ excusat a culpa gravi, excusare etiam a censura incurrenda, ut patet. Ex quo sequitur primo, quod non restituens propter impotentiam sicut non peccat, cum ad impossibile nemo tenetur; ita nec ligatur censura, quæ est pœna peccati. Secundo, eodem modo qui restituere non potest sine gravi damno bonorum superioris ordinis, ut vitæ, famæ, &c., aut sine gravi alio incommodo, sicut excusatur a præcepto restituendi, ita a censura. Tertio, qui vero potens restituere, quando præcipiebatur restituere sub censura, non tamen restituit, ita incidit in censuram, ut si deinde evadat impotens restituere, non proinde a censura liberetur, ut notant Filliuc., Bonac., Suar. apud Leand. disp. 9. quæst. 30.; quia censura incurta unice per absolutionem tolli debet. Demum qui ad tempus propter impotentiam excusatur a restitutione,

si

si habeat deinde, unde solvat aut totum, aut partem, ita tunc tenetur, ut aliter tunc incidat in censuram.

Dubium nunc est; An qui ex malitia sit impotens, excusetur a censura, quando non ponit id, quod præcipitur. Escobar in sum. cap. 6. putat, probabilius esse, quod non excusetur: Verbi gratia, si præcipiatur horarum recitatio sub censura, & aliquis projiciat in mare breviarium, ne possit horas recitare, hic censuram incurrit; quia qui obligat ad finem sub censura, obligat etiam sub censura ad ponenda media necessaria ad finem; & ideo lex, quæ obligat recitare horas, obligat etiam ad non projiciendum breviarium, quod est necessarium ad horas recitandas: Eodem modo si præcipiatur sub censura restitutio intra quindecim dies, & fur prima die projiciat nummos, ita ut ex malitia reddatur impotens deinde restituere, elapso decimoquinto die censuram incurrit non restituendo, etiam si tunc sit impotens, quia est impotens ex malitia. Non negaverim tamen, quod si interim illum pœniteat culpæ commissæ, censuram non incurrit, ut supra diximus in casu simili; videlicet si Petrus vulneret Cajum lethaliter, & deinde illum pœniteat, quando postea Cajus ex vulnere moritur, Petrus non incurrit censuram latam contra homicidas; quia tunc abest contumacia prærequisita ad censuram incurrendam; ut multi docent apud Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85.

Addit Bonac. quæst. 3. punct. 3., quod excommunicationem etiam incurrat, qui jussus restituere ante quindecim dies, prævidens se fore impotentem sine sua culpa ultimis diebus, non restituit primis diebus, quando erat potens: Ratio est, quia tenebatur prævenire impotentiam: Sicuti qui tenetur audire missam, si prævidet

futurum se impotentem ultimis horis, tenetur illam primo mane audire.

VII. Quæritur quinto; Quanam ignorantia censuræ excuset ab illa incurrenda?

Ante responsonem adverto primo, multipliciter Ignorantiam dividi. Primo enim dividitur in ignorantiam juris, facti, & pœnæ. Ignorantia juris est, quando ignoratur lex aliquid prohibens, vel præcipiens: Ignorantia facti, quando ignoratur, num factum sit contra aliquam legem certo cognitam? Verbi gratia, si ignores, num fuerit clericus, quem percussisti. Ignorantia pœnæ dicitur, quando habetur notitia certa tam juris, quam facti, sed ignoratur, quod jus prohibeat tale factum sub tali pœnæ; Verbi gratia, scis prohibitam esse percussionem Clerici; & scis quem percussisti esse clericum, nescis tamen prohibitam esse sub censura percussionem clerici.

Secundo dividitur Ignorantia in invincibilem, seu inculpabilem, & vincibilem, seu culpabilem. Invincibilis est, quæ per diligentiam humanam superari non potuit, vel quia non occurrit menti ulla dubitatio, a qua moveri posset homo ad inquirendam veritatem; vel quia si occurrit dubitatio, non proinde potuit veritas acquiri. Vincibilis ignorantia habetur, quando post subortum dubium facta non est moralis diligentia ad veritatem acquirendam, per quam diligentiam talis ignorantia vinci poterat: Quod si ignorans vincibiliter putet se obligari ad talem diligentiam, & illam omittat, tunc non solum laborat ignorantia vincibili, sed etiam culpabili; si vero non putet se obligari ad illam diligentiam, & ideo illam omittat, tunc laborat ignorantia solum vincibili, sed inculpabili; quamvis ignorantia vincibilis, quæ simul est inculpabilis, appellari etiam soleat invincibilis.

Ter-

Tertio Ignorantia vincibilis, seu culpabilis subdividitur in affectatam, & crassam, seu supinam. Habet affectatam, qui studiose, & data opera vult ignorare, quod se debere scire cognoscit, juxta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*. Talis ignorantia, cum sit aperte voluntaria, dicitur in jure apertus dolus esse, & malitia potius, quam ignorantia. Habet vero ignorantiam crassam, seu negligentem, & supinam, qui ignorat, quæ scire debet ex quodam animi torpore, vel ex nimia solitudine erga res alias, a qua redditur negligens in addiscendis iis, quæ scire debet: Talis autem ignorantia est solum indirecte voluntaria; Et aliquando est gravis, aliquando levis; quamvis in jure non vocetur absolute crassa, & supina, nisi quando intercedit gravis culpa.

Quarto dividitur ignorantia in Antecedentem, & Concomitantem. Antecedens est causa actus, qui non fieret, si ignorantia illa deesset; ut quando quis occidit Clericum nesciens ejus clericatum, quem si sciret, illum non occideret. Concomitans est, quæ ita actum comitatur, ut adhuc si illa deesset, actus fieret; puta quando quis casu putans occidere feram, occidit inimicum, eo tamen animo, ut libentius occisionem illam faceret, si sciret ibi esse suum inimicum.

Demum dividitur Ignorantia in Actualem, & Habitualementem. Habet habitualementem, (quæ absolute ignorantia dicitur) qui nunquam cognovit illud, quod ignorat: Habet vero Actualem, (quæ dicitur inadvertentia, seu inconsideratio, & oblivio) qui quod alias novit de facto in mente non habet. His explicatis

Dico primo; Ignorantia invincibilis juris Ecclesiastici, etiam stante cognitione juris naturalis, aut divini, excusat ab incurfu censuræ: Verbi gra-

tia, si scias furtum esse jure naturali prohibitum, nescias vero esse prohibitum sub censura jure Ecclesiastico, furando peccas, sed censuram non incurris. Ita communiter cum Con. dub. 10. Hurt. difficult. 22. Ratio est clara, quia ad incurrendam censuram requiritur, ut peccans sit contumax, seu inobediens Ecclesiæ præcipienti aliquid sub censura; ergo si ignoretur præceptum, seu jus Ecclesiasticum, cessat contumacia, & sic censura incurri non potest.

Hinc infertur, neque censuram incurri, si detur ignorantia invincibilis facti; quia sicut ignorantia juris reddit involuntarium actum, in quantum malum, seu prohibitum; ita ignorantia facti reddit actum secundum se, & simpliciter involuntarium. Idque est verum etiam si quis det operam rei illicitæ; Verbi gratia, si quis dans operam venationi prohibitæ occidat Clericum, nesciens illum esse Clericum; ut docet Sanch., Leand. quæst. 9. & alii communiter contra Sylvest., & alios. Immo neque censura incurritur, si detur ignorantia invincibilis solius pœnæ, ut docet Con. dub. 10. ex Suar., Avil., & aliis contra Covarr., & Hurt. diff. 22. apud Leand. quæst. 7. Quare ignorantia tam juris, quam facti, & pœnæ, si sit invincibilis, excusat a censura. Adde idem dicendum, si ignorantia juris Ecclesiastici, aut facti, aut pœnæ sit ignorantia habitualis, si sit ignorantia actualis, hoc est inadvertentia; ut communiter Doctores apud Leand. quæst. 24. Et idem dicendum, si ignorantia sit antecedens, si sit concomitans, ex Suar., & aliis communiter contra Sanch., Ugolin., Henr., & alios apud Leand. quæst. 22. Etenim ignorantia concomitans supra actum nihil aliud addit, nisi pravum animum ponendi talem actum, etiam si esset prohibitus sub censura; hic autem pra-

prævus animus, cum sit tantum conditionatus, nihil ponit in esse, nec causat actum externum; & ideo non est capax censuræ: Unde sequitur, quod qui Clericum occidit nesciens eius clericatum, eo tamen animo, ut etiam illum occideret, quamvis sciret esse clericum, censuram non incurrit.

Oppones ex Hurt.; qui ignorat peccatum mortale prohiberi sub reatu pœnæ inferni, adhuc pœnam inferni meretur, si peccatum mortale committat; ergo pariter qui ignorat peccatum aliquod, puta percussionem Clerici, prohiberi ab Ecclesia sub pœna censuræ, adhuc censuram incurrit, si clericum percutiat; atque adeo ignorantia invincibilis pœnæ non excusat ab incurso censuræ.

Confirmatur, quia irregularitas etiam ignorata incurritur; ergo pariter censura.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est primo, quia pœna inferni est punitiva; pœna vero censuræ est medicinalis; non est autem necesse, ut pœna punitiva, seu vindicativa cognoscatur, ut peccato sit debita; secus vero pœna medicinalis. Et ratio est, quia medicina, ut mederi possit, debet ægroto applicari; applicatur autem pœna medicinalis spiritualis peccatori ægroto solum per cognitionem illius; ergo nisi pœna medicinalis cognoscatur, non est debita peccato.

Secunda disparitas est, quia pœna inferni de se debetur cuilibet mortali; at censura non debetur ulli peccato secundum se, sed solum quando peccator est contumax; atqui ut habeatur contumacia, requiritur, ut peccator contra monitionem Ecclesiæ, & contra comminationem censuræ operetur; atque adeo requiritur, ut cognoscatur monitio, & comminatio censuræ; ergo nisi censura cognoscatur,

non incurritur. Adde, quod sicut non dicitur operari contra legem, qui legem non cognoscit; ita nec operatur contra monitionem comminantem censuram, qui talem monitionem non cognoscit; ergo qui censuram ignorat, contumax non est; atque adeo nec capax censuræ.

Ad confirmationem primo dico, Irregularitatem ex delicto, cum sit pœna, non incurri, si ignoretur, ut docet Sanch. lib. 4. de Matrim. disp. 32.; quamvis irregularitas ex defectu etiam ignorata incurrat, quia non est pœna, sed impedimentum canonicum. Secundo, concessio antecedente, & dato, quod irregularitas ex delicto etiam ignorata incurrat, ut docet Laym. tract. 4. cap. 20. assert. 4., nego consequentiam. Disparitas est, quia irregularitas non est pœna medicinalis, sicut est censura, quæ cognosci debet ab ægroto, ut possit illum curare; sed irregularitas ex defectu est impedimentum canonicum, & irregularitas ex delicto est etiam pœna vindicativa, & perpetua, non medicinalis.

Dico secundo; Ignorantia vincibilis sive juris, sive facti, sive pœnæ, nisi sit talis, ut excuset a culpa mortali, non excusat ab incurrenda censura. Ita communiter cum Suar. sect. 10. qui non audet dicere oppositam sententiam esse præctice probabilem, cum non habeat pro se nisi unum, vel alterum Recentiorum, qui non valido fundamento, sed quadam pietate erga delinquentes ducitur ad tuendum oppositum. Ratio conclusionis ex Suar. est, quia ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis vel est crassa, seu supina, vel (quæ pejor est) affectata; atqui si sit crassa, seu supina, videlicet orta ex gravi negligentia, non excusat a censura; ergo a fortiori non excusat, si sit affectata; & consequenter nulla ignorantia vincibilis

cibilis mortaliter culpabilis excusat a censura. Minor probatur, quia in *Cap. Ut animarum, de consuetudin. in 6.* dicitur aperte, *Statutis Ordinariorum non ligari ignorantes, nisi eorum ignorantia sit crassa, vel supina*: Et ratio a priori est ex *Con. dub. 11.*; quia videtur incredibile, quod nolit Ecclesia punire eam negligentiam mortalem, quæ committitur in sciendis censuris.

Adverte tamen, quod quamvis ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis regulariter loquendo non excuset ab incurrenda censura, aliquando tamen excusat; præsertim si sit crassa, seu supina; videlicet quando lex comminans censuram addit particulam aliquam, quæ requirit scientiam, ut sunt hæ particulæ, *Scienter, Consulto, qui præsumperit, qui temere, vel temerarius violator extiterit, &c.*, ut docet *Leand. quæst. 20.*, & alii communiter. Utrum autem in tali casu etiam ignorantia affectata excuset? *Affirmat Hurt.*: Sed communiter negant Doctores apud *Leand. quæst. 21.*, quia ignorantia affectata in jure æquiparatur dolo, & ipsi scientiæ, ex *Cap. Eos qui, de temporibus ordinat. in 6.*

Dico tertio; Censura lata per sententiam Judicis in eum, qui monitus noluit respicere, incurritur etiam ab ignorante illam, quando Judex intentionem habet ligandi delinquentem, antequam illi censura innotescat. Ita communiter.

Ratio est clara; quia talis censura ex una parte supponit jam in delinquente contumaciam, ex alia parte potest ferri in absentem; ergo non est cur ab ignorante illam non incurratur. Unde fit, quod in tali casu sic excommunicatus careat jurisdictione, incapax sit beneficii, &c., quamvis id ignoret.

Neque dicas; Posset talis delinquens respicere, dum infligitur illi censura;

Pars VIII.

ergo censura sic lata in ignorantem est invalida. Nam concessio antecedente, nego consequentiam: Censura enim non fertur propter contumaciam delinquentis usque ad tempus, in quo fertur censura, sed propter contumaciam usque ad tempus in monitione præfixum. Quare cum supponatur usque ad tale tempus perseverasse contumaciam, licite potest delinquens censura ligari, etiamsi dum ligatur censura, vel ante, coram Deo respicerit; dummodo non respuerit coram Ecclesia, præsentando se Superiori, & exhibendo obedientiam, & satisfactionem: Itaque licet probabilis sit sententia *Filliuc. tract. 1. cap. 8.*, & aliorum apud *Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85.*, quod censura a jure non incurratur ab eo, qui sit actu pœnitens, & de peccato doleat, ob quod deberet censuram incurere; ut si quis vulneret graviter alium, & antequam sequatur homicidium, conteratur, non incurrit deinde censuram in jure latam contra homicidas, quia per pœnitentiam cessavit contumacia in foro interno, & sic nulla incurritur in foro interno censura: At in casu nostro cum feratur censura per sententiam Judicis, incurri debet in foro externo; quicquid sit, an si tunc restituerit, in foro interno ab ea sit immunis.

VIII. Quæritur sexto; An dubium censuræ excuset ab illa?

Respondeo, tam dubium juris, quam dubium facti a censura excusare. Ita communiter cum *Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 10. num. 56.*, & aliis apud *Tambur. lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 7. V. Censura*. Ratio est, quia stat in possessione libertas. Si tamen rationabiliter dubites, & veritatem inquirere negligas negligentia graviter culpabili, debes te gerere ut censura ligatum; quia laboras ignorantia vincibili, quæ, ut diximus,

F non

non excusat a censura; Præterquam-
quod in tali casu assimilari possessor-
ri malæ fidei: Ita Tambur. loc. cit.
Et idem dicas, si dubites, an fueris
absolutus. Quod si prudenter dubi-
tes, an censura contra te lata sit ju-
sta, an a legitimo superiore, an cum
debitis requisitis, &c. Multi cum Bar-
di de conscient. disp. 6. cap. 7. pu-
tant, quod debeas te gerere tamquam
censura ligatum; quia possessio stat
pro censura, & pro Judice ferente il-
lam, qui in dubio præsumitur rite pro-
tulisse sententiam. Tambur. vero pu-
tat, quod in foro externo debeas te
gerere ut censura ligatum, propter ra-
tionem adductam, non tamen in fo-
ro conscientie; siquidem in foro con-
scientie possessio stat pro libertate,
& in dubio melior est conditio pos-
sidentis. Ita etiam Dian. part. 4. tract.
3. resol. 8. ex Vasq., & Salas.

IX. Quæritur ultimo; An metus,
& vis etiam excusent ab incurſu cen-
sura?

Respondeo, certum esse, quod me-
tus levis non excuset; Metus vero
gravis cadens in constantem virum,
puta, metus mortis, infamie, exilii,
aut gravis detrimenti, sive spiritualis,
sive temporalis, communiter docent,
quod a censura excuset, eo quod ex-
cuset a transgressione præcepti Ecce-
siastici; cum Ecclesia piissima mater
nunquam velit obligare suis præceptis
cum magno incommodo. Quare si non
habetur transgressio præcepti Ecce-
siastici, non habetur contumacia, &
consequenter nec censura.

Dubium est; An metus gravis ex-
cuset a censura, quando hæc fertur pro
crimine alias lege naturali prohibito?
Sanch., Pal., Hurt., & alii apud Le-
and. quæst. 26. docent, quod qui ex
metu gravi etiam mortis, verbi gra-
tia, adulteraret, posito quod adulte-
rium sit prohibitum sub censura, il-
lam incurreret; quia sicut metus in

tali casu non excusat a peccato mor-
tali; ita neque a censura. Verum Suar.
disp. 4. sect. 3., Bonac., Avil., Con-
dub. 10. cum eodem Leand. putant,
in tali casu adulterantem, licet non
excusetur a peccato, a censura ta-
men excusari. Ratio est, quia metus
gravis non excusat a transgressione
præcepti naturalis, sed excusat a trans-
gressione præcepti Ecclesiastici; un-
de qui vi, & metu cogetur ad ad-
ulterandum, peccaret mortaliter con-
tra legem naturalem, sed non pecca-
ret cum contumacia, seu cum trans-
gressione præcepti Ecclesiæ, quæ nun-
quam obligat cum tanto onere; atque
adeo non incurreret censuram ab Ec-
clesia latam contra adulterantes.

Quod si quis per gravem metum com-
pelleretur ad adulterandum in con-
temptum Ecclesiæ prohibentis adulte-
rium sub censura, probabilius est,
quod in tali casu censuram incurreret,
ut docent Henr., & Suar. contra Can-
didum, & Salas apud Leand. loc. cit.;
quia probabilius est velle Ecclesiam
in tali casu obligare sub censura, ne
contemnatur. Et idem dicas, si quis
per gravem metum adulteraret in con-
temptum Dei prohibentis adulterium:
Et ideo in cap. Sacris, de iis, qui
vi, metusve causa sunt dixit Pontifex,
quod excommunicationem incurrat,
qui ex metu gravi communicat cum
excommunicato, quando scilicet id
prohibetur sub mortali; quia in con-
temptum Ecclesiæ talis metus iniicitur.

Demum circa Necessitatem dicen-
dum, quod necessitas, quæ a pecca-
to mortali in lege humana excusat,
etiam excuset a censura.